

návrh, aby podle § 123 pro velkou zlomyslnost nebo nebezpečnost nalezeno bylo na více než pětiletý trest žaláře; smilstvo proti přirozenosti (§ 129), avšak pouze za okolností v § 130, odst. 2 označených; vraždu a zabití, vyhnání plodu ze života bez vědomí a vůle matčiny (§§ 147 a 148), je-li po zákonu naléztí na trest žaláře mezi 5 a 10 léty; odložení dítěte, je-li po zákonu naléztí na trest žaláře mezi 5 a 10 roky; těžké uškození na těle (za téže podmínky); souboj, má-li se dle zákona naléztí nejméně na 5letý trest, žhářství (za téže podmínky); krádež, je-li dle § 179 naléztí na trest žaláře mezi pěti a deseti léty; zpronevěření, má-li se po zákonu nejméně na pětiletý trest žaláře naléztí anebo je-li v obžalovacím spise na základě § 184 tr. z. navrženo, aby pro zvláště přitěžující okolnosti nalezlo se na více než pětiletý trest žaláře; loupež, podvod, má-li se po zákonu nejméně na pětiletý trest žaláře naléztí; utrhaní na cti, je-li ve spise obžalovacím některá z okolností v § 210 lit a)—c) vytknutých udána a proto navrženo, aby se na více než pětiletý trest žaláře nalezlo; nadržování zločinům, leč jen v té případnosti, když dle § 218 na trest žaláře mezi 5 a 10 léty naléztí sluší; zlehčování úředních nařízení a pobuřování (§ 300 a čl. III. a IV. zák. ze 17. prosince 1862 č. 8 ř. z. pro r. 1863); popuzování k nepřátelstvím (§ 302).

XII. Příslušnost soudů stanných (viz čl. Právo stanné).

XIII. Kompetence státních zastupitelstev (viz tento čl.).

Příslušnost v právu vodním.

Zemské zákony vodní prikazují rozhodování ve věcech vodního práva z části politickým úřadům I. instance, z části zemské vládě, z části pak obcím a konečně i soudní pravomoci. Co se týká otázky příslušnosti ve vodním právu, byla dlouhá řada sporů o tom, zda rozhodovati ve věcech těch přísluší správním úřadům anebo soudům. Ač různými rozhodnutími nejvyššího soudu byly mnohé otázky takové objasněny, zůstává přece ještě dále v mnohých záležitostech kompetence sporná. Takovéto kompetenční spory způsobují stranám právo hledajícím škodu; neboť zajisté je nemilé, když strana hledající právo jest teprve ku konci dlouhého sporu pro nepřislušnost odkázána k jinému úřadu, a tu se často stává, že obnoví-li strana spor svůj u tohoto úřadu, že také on vysloví svou nepřislušnost. Jest tedy povinností zákonodárství odstraniti co nejdříve takové spory kompetenční. Payer uvádí, že před vydáním nových zákonů vodních byly kompetenční spory daleko hojnější a udává další podrobnosti o tom: 11. svazek sbírky rozhodnutí nejv. soud. dvoru vydávané Glasrem, Ungrem a Waltrem z r. 1878 obsahuje v číslech 4823—5210 rozhodnutí z r. 1873. Z těchto týkají se čísla 4877, 4968, 5052, 5100, 5181 záležitostí vodních, č. 5094 rybářství. Všechna tato rozhodnutí jednají o kompetenčních sporech mezi soudy a úřady správními. V případech č. 4877, 5100, 5181 rozhodl nejvyšší soud pro soudní, v případech 4968, 5052, 5160 pro politickou příslušnost. Rovněž vyskytují se v 15. svazku, obsahujícím rozhodnutí z r. 1877, v případech č. 6435, 6588, 6650, 6691, 6725, 6727, 6728, 6730, 6731, 6732, 6738, 6765 kompetenční spory. V případech č. 6691, 6725, 6730 a 6738 uznává se kompetence soudní, v ostatních kompetence úřadů správních. Obzvláště ve sporech vznikajících z rušení držby dle vodního práva nejsou záležitosti kompetenční mezi úřady soudními a správními přesně vyměřeny.

I. Příslušnost politických úřadů.

Úřady I. stolice: Tyto jsou příslušny:

1. ve všech záležitostech týkajících se užívání, vedení a ochrany veřejných řek. Povolány jsou pak politické úřady toho okresu, v němž stavba se nalézá aneb kde má být provedena. (§ 75 vod. zák. pro Čechy, § 70 zák. pro Bukovinu, § 74 zák. pro Istrii, § 53 zák. pro Krajinu, § 71 zák. pro Dolní Rakousy, § 69 zák. pro Štýrsko a § 75 vod. zák. pro ostatní země.)

2. Jestliže podobná stavba rozkládá se ve více správních okresech, má záležitost tu vyšetřiti a rozhodnouti úřad, v jehož okrese nalézá se hlavní část podniku; při tom ovšem má zachovati shodu s ostatními účastněnými úřady, po případě má na nich i spolupůsobení požadovati. Neshodnou-li se tyto úřady, předloží se záležitost ta zemské vládě. (§ 76 vod. zák. pro Čechy, § 71 zák. pro Bukovinu, § 75 zák. pro Istrii, § 54 zák. pro Krajinu, § 72 zák. pro Dolní Rakousy, § 70 zák. pro Štýrsko, § 76 zák. pro ostatní země.)

3. Rozkládá-li se taková stavba po více zemích, a nemohou-li se podřízené úřady shodnouti, jest zachovati se analogicky dle odst. č. 2: záležitost ta předloží se oné zemské vládě, v jejímž obvodu se hlavní část stavby nalézá. Tato zemská vláda dohodne se pak s ostatními účastněnými vládami. Nemohou-li se shodnouti zemské vlády, rozhodne ministerstvo.

4. Při pohraniční řece mohou se vodní poměry týkající se obou území upravit jedině shodou obou států; obyčejně sestaví se společná komise. Při tom sluší v přední řadě dbáti státních smluv (výn. min. orby ze dne 15. prosince 1877 č. 13210).

5. Přestupky zákonů vodních, jakož i výkonných nařízení a opatření trestají politické úřady peněžitými pokutami, pokud ovšem nepatří přestupky ty pod zákon trestní. (§ 71 vod. zák. pro Čechy, §§ 65 a 68 vod. zák. pro Bukovinu, § 48 vod. zák. pro Krajinu, § 64 vod. zák. pro Dol. Rak., §§ 64 a 67 vod. zák. pro Štýrsko.)

II. Zemské vlády jsou kompetentní:

1. povolovati stavby a dopravní podniky v tekoucích vodách, jichž užívá se k dopravě lodí neb vorů; proto jsou též příslušny rozhodovati v I. instanci ve sporech vzniklých z tohoto povolení (rozh. min. orby ze dne 29. června 1877 č. 5615).

2. Dotýká-li se stavba náležející k takovému dopravnímu podniku různých zemí, má uděliti povolení ona zemská vláda, v jejímž obvodu nalézá se hlavní část stavby; při tom má postupovati ve shodě s ostatními vládami zemskými; není-li tomu tak, sluší rozhodnutí ponechati ministerstvu. Podobně jest předsejiti, jedná-li se o povolení dopravního podniku mezi obvody této polovice říše a zeměmi uherskými, a nastane-li tu neshoda, má se o vysvětlení jejím vyjednávat se účastněným královským uherským ústředním úřadem. Ministerského svolení nutno si vyžádati i tenkrát, jedná-li se o dopravní podnik mezi tuzemskem a cizozemskem (výn. min. vnitra ze dne 27. srpna 1879 č. 4386).

3. Jestliže o b e c, již svěřena politická správa, sama podniká vodní stavbu, rozhoduje bez ohledu na povahu vody nejbližší vyšší politický úřad o stavbě této. (§ 75 vod. z. pro Čechy, § 71 vod. z. pro Bukovinu, § 54 vod. z. pro Krajinu, § 72 vod. z. pro Dol. Rakousy, § 70 vod. z. pro Štýrsko, § 76 vod. z. pro ostatní země.)

III. Obce povolány jsou k úředním výkonům :

1. ve svém místním policejním obvodu ku bezprostřednímu dozoru na všechny stavby směřující k užívání, vedení neb obraně proti vodě. (§ 98 vod. z. pro Čechy, § 91 vod. z. pro Bukovinu, § 96 vod. z. pro Istrii, § 75 vod. z. pro Krajinu, § 93 vod. z. pro Dolní Rakousy, § 90 vod. z. pro Štýrsko, § 97 vod. z. pro ostatní země.)

2. V neodkladných případech má místní policejní úřad bez odkladu učiniti nutná opatření k ochraně veřejné bezpečnosti a oznámiti to ihned politickému úřadu.

3. Je-li k okamžité ochraně proti nebezpečí vzniklému strží břehů neb hrází, neb povodní potřebí užiti co nejrychleji nějakých opatření, mají sousední obce za přiměřenou náhradu poskytnouti ohrožené obci pomoc. Toho žádati může politický úřad, je-li v ohroženém místě, jinak představený obce ohrožené. (§ 51 vod. z. pro Čechy, § 46 vod. z. pro Bukovinu, § 31 vod. z. pro Krajinu, § 45 vod. z. pro Dol. Rakousy a Štýrsko, § 50 vod. z. pro ostatní země.)

4. V řízení vyzývacím mohou v případech méně důležitých předsevzítí jednotlivé úřední výkony obecní představenstva politickými úřady požádána.

5. Samosprávné úřady správní jsou oprávněny učiniti zdravotní policejní opatření, jestliže spojeno s nimi obmezení práva vlastnického, když jedná se o udržení a zachování všeobecného blaha. Tyto úřady mají učiniti buď samy aneb naříditi opatření, aby dešťová voda měla z ulic, silnic a míst v obci řádný odtok (rozh. spr. dv. ze dne 23. února 1882 č. 384 sb. 1313).

6. Všeliká poškození a porušení vodních staveb, pokud nepodléhají všeob. trestnímu zákonu, trestají se dle předpisů vydaných k ochraně pozemků jako polní puch. (§ 70 vod. z. pro Čechy, §§ 65 a 67 vod. z. pro Bukovinu, § 47 vod. z. pro Krajinu, § 64 vod. z. pro Dol. Rakousy, §§ 64 a 66 vod. z. pro Štýrsko, § 69 vod. z. pro ostatní země.)

Policejní hlídku a ochranu vod vykonávají obecní představení svými polními hlídači.

IV. Příslušnost soudů.

Vodní zákony obsahují o soudní kompetenci pouze ustanovení, že učiní-li se proti takovému podniku, jemuž nevadí ohledy veřejnoprávní, námitka zakládající se na právu soukromém, má se politický úřad pokusiti o shodu po dobrém, nejse na základě tohoto zákona oprávněn rozhodnutí sám vykonati. Nedocílí-li se shody, má učiniti politický úřad rozhodnutí, že proti podniku tomu z veřejných ohledů není závady. Námitky soukromoprávní odkázati jest na pořad práva.

V. Spory o příslušnost.

Kompetence mezi soudy a úřady správními jest v mnohých případech sporná. Jedná se tu obyčejně o to, jaké právní podstaty je voda, je-li to řeka soukromá či veřejná, dále o existenci práva zakládajícího se na nároku soukromoprávním, dále o existenci služebností, o otázkách náhrady škody atd. Praxis nejvyššího soudu a správního soudního dvoru podává v té příčině mnoho látky, z níž lze vytknouti asi následující zásady :

1. Vzhledem k zákonu ze dne 18. dubna 1869 č. 44 ř. z., jímž zřizuje se říšský soud, nepotřebuje více nejvyšší soudní dvůr vyžádati si dobrozdání správního ústředního úřadu o tom, hodí-li se určitý případ k roz-

hodnutí soudnímu či správnímu, jak žádal dvor. dekr. ze dne 23. června 1825 sb. z. s. č. 1669 (rozh. ze dne 11. června 1872 č. 6984 sb. »Gl. U.« č. 4656). Soudům však zůstává dále právo dorozuměti se s příslušným správním úřadem stejného stupně o žádoucích vysvětleních (rep. nář. rozh. ze dne 27. září 1872 č. 9420, sb. »Gl. U.« č. 4715).

2. Žádají-li strany rozhodnutí správních úřadů na základě vodního zákona, má dotyčný úřad co nejdříve o tom rozhodnouti, jednání o kompetenci úřadů správních v záležitostech vodních omeziti a spíše s otázkou kompetenční projednati i vlastní předmět sporu a pak zároveň o celém sporu rozhodnouti (výn. min. orby ze dne 12. dubna 1876 č. 2608).

3. Kompetence politických úřadů ve věcech vodních nezávisí na přání stran, nýbrž musí se vyšetřiti z úřední povinnosti (rozh. spr. soudu ze dne 23. září 1892 č. 2847, sb. »Budwinski« č. 6760, časop. »Jur. Bl.« str. 684).

4. Příslušnost politických úřadů v záležitostech vodních nelze odstraniti smlouvou mezi stranami; neboť není stranám dovoleno uzavírati soukromé smlouvy v záležitostech týkajících se obecného a veřejného dobra, zbavovati takové předměty veřejného dohledu a správy; poněvadž tím vzroste jenom nebezpečí pro veřejné dobro a kompetenční spory se jen rozmnoží, obzvláště v řízení exekučním, kde takovým způsobem mohou nastati největší zmatky (rozh. ze dne 31. července 1871 č. 6679, sb. »Gl. U.« č. 5052).

5. Názor, že správní úřady jsou v záležitostech užívání, vedení soukromých vod a ochrany proti nim jenom tehdy kompetentní, jedná-li se tu o veřejné interesse, není ve vodním zákonu odůvodněn (výn. min. orby ze dne 17. května 1877 č. 5383).

6. Politický úřad má samostatně o své kompetenci rozhodnouti; není tedy kompetence politických úřadů závislá na tom, že se soudy v určité věci prohlásily za nekompetentní (výn. min. vnitra ze dne 22. září 1878 č. 9752, časop. »Zeitschr. für Verw.« 1878 st. 208).

7. Správní úřady jsou obzvláště příslušny ve sporech o právo braní vody aneb o trpění vodovodu (rozh. ze dne 1. ledna 1885 č. 1, sb. č. 10385), ve sporech o způsob, jakým vykonávati se mají společná práva ku braní vody a práva poživací (rozh. ze dne 10. října 1867 č. 11960, sb. č. 6765, ze dne 11. listopadu 1873 č. 10348, sb. č. 6732), v záležitostech, v nichž jedná se o ochranu úředně přiznaného práva poživacího (rozh. ze dne 14. dubna 1881 č. 663 sb. »Budwinski« č. 1074), ve sporech o opatřeních, jimiž se obvod vodovodu zastavuje aneb léčivému pramenu přítok vody zamezuje (rozh. ze dne 3. srpna 1875 č. 8503, sb. č. 5821, ze dne 19. května 1875 č. 5210, sb. 5722), ve sporech vzniklých z narovnání uzavřeného na základě vodního zákona (rozh. ze dne 14. dubna 1891 č. 4509, časop. »Ger.-Halle« 1891 č. 29). Žádá-li někdo na správních úřadech rozhodnutí o právní povaze nějaké řeky dle vodního zákona a rozhodnutí toto má se státi na základě její polohy, jejího užívání a spojení s ostatními řekami, jsou v této příčině kompetentními úřady správní (výn. min. orby ze dne 15. června 1878 č. 3835).

8. Soudy jsou příslušny rozhodovati o tom, v čí soukromém vlastnictví voda jest (rozh. ze dne 10. června 1887 č. 1652, sb. »Budwinski« č. 3577). Spoluvlastníci zařízení na požívání vody mohou ke skutečnému dělení vodní síly přinucení býti jedině výrokem soudním

(rozh. ze dne 18. ledna 1889 č. 3562, sb. »Budwinski« č. 4475). Soudy jsou dále kompetentní rozhodovati spory vzniklé z toho, že obec z ohledů veřejných zmenšila přítok vody z městského vodovodu (rozh. ze dne 1. září 1891 č. 10378, časop. »Ger.-Halle« 1891 č. 52), spory o existenci takových vodních požívacích práv, jichž expropriace úřady správními byla nařízena (rozh. ze dne 27. října 1876 č. 235, sb. »Hye« č. 121), ve sporech o právo dobývatí led na veřejných řekách, jež zakládá se na právu soukromém (rozh. ze dne 22. listopadu 1887 č. 1027, sb. č. 11843).

VI. Příslušnost ve věcech rušené držby.

Pro žaloby z rušení držby, pokud jsou politické úřady kompetentní, neplatí 30denní lhůta promlčecí dle nařízení ze dne 27. října 1849 ř. z. č. 12, nýbrž takové stížnosti možno i po uplynutí této lhůty vznést (výn. min. orby ze dne 25. ledna 1877 č. 507). Otázka kompetenční při rušení držby jest spornější než při jiných otázkách vodních.

A) Bez odporu náleží kompetenci úřadů správních:

1. jestliže se má rozhodnouti o žalobě pro rušení vodních strojů povstálé změnou úžlabiny říční, pokud se jedná jen o navrácení v dřívější stav (výn. min. vnitra a spravedlnosti ze dne 7. července 1860 ř. z. č. 172);

2. jestliže užívá soukromý vlastník vody tak, že znečišťuje vodu nebo způsobuje zavodnění, zpáteční tok vody, zabahňování a tím jiného v jeho právu zkracuje (§ 10 říš. vod. z.);

3. jestliže vlastník pozemku mění přirozený tok vody přes pozemek tento tekoucí ku škodě dolního pozemku, anebo jestliže vlastník spodního pozemku zabraňuje přirozenému odtoku vody ku škodě pozemku horního (§ 11 říš. vod. z.);

4. všechny spory z rušení držby vzešlé pokud se týče poškození a zničení vodních staveb;

5. úřady správní mají vždy učiniti rozhodnutí co nejdříve, jestliže někdo svémocně ruší předpisy vodního zákona, žádá-li za to ohrožený a je-li to v zájmu veřejného dobra.

B) Sporná je dále kompetence v různých otázkách rušení držby, jež soudní praxe po většině soudům přiznává, a sice:

Soudům přísluší rozhodovati:

1. o stížnostech na rušení držby při stavbách zavodňovacích (rozh. ze dne 22. října 1889 č. 11536, časop. »Ger.-Halle« 1890 č. 12);

2. o stížnostech na rušení práva k sekání ledu (rozh. ze dne 12. května 1886 č. 5712 sb. 11034);

3. zasahuje-li kdo v cizí právo při vodní stavbě, jež dosud nebyla schválena (rozh. ze dne 11. února 1872 č. 11814, sb. »Gl. U.« č. 4877);

4. jestliže rušení držby je zároveň předmětem administrativního úředního jednání, nepřekáží se tím soudu, aby rozhodl o činu rušebním (rozh. ze dne 12. dubna 1882 č. 3619, sb. »Riehl« 1884). Soudy jsou kompetentní rozhodovati ve sporu o rušení práva dobývatí z potoka písek (rozh. ze dne 5. února 1880 č. 137, časop. »Ger.-Halle« č. 44 1880). Soudům přísluší rozhodovati o rušení držby povstálé odváděním vody z vodního díla (rozh. ze dne 9. června 1885, C, IV. 73), o rušení práva k rybaření (rozh. ze dne 7. října 1873, sb. »Gl. U.« č. 5094), o rozboření splavu při rybníku (rozh. ze dne 23. března 1880, sb. »Gl. U.« č. 8731) a j.

VII. Pořad instancí.

Z rozhodnutí politických okresních úřadů lze se odvolati ku zemské vládě a z rozhodnutí této k ministerstvu orby, vztahuje-li se odvolání k nějakému nařízení trestnímu, pak k ministerstvu vnitra. Netýká-li se odvolání nějakého rozsudku trestního pro přestupek vodního zákona, nýbrž jenom proti pokutě, kterou úřad správní hrozí anebo již předepsal, nelze odvolati se k ministerstvu vnitra nýbrž k ministerstvu orby (výn. min. orby ze dne 2. června 1877 č. 5385). I nalézá-li se na rozhodnutí nesprávná poznámka o lhůtě odvolací a o odvolacích instancích, může i přes to rozhodnutí právní moci nabýti (pl. rozh. správ. s. dvora ze dne 26. listopadu 1877 č. 1589).

Dle právní zásady, již vyslovuje min. nařízení ze dne 30. srpna 1868 (č. 124 ř. z.) může úřad správní své vlastní rozhodnutí jen tehdy změnit, pokud tím nikomu nějaké právo (tedy nikoli jen právo soukromé) přičeno nebylo (rozh. spr. s. ze dne 8. října 1879 č. 580). Při odvolací lhůtě v záležitostech vodních platí lhůta preklusivní; z té příčiny nelze rozhodnutí nižších instancí v záležitosti čistě soukromé, jež nabylo již právní moci, po uplynutí preklusivní lhůty ku podanému rekursu zrušiti (rozh. spr. s. dv. ze dne 24. června 1880 č. 813). Správní úřady nemohou právoplatné rozhodnutí, z něhož jedné ze sporných stran právo vzniklo, zrušiti a nové opáčeného obsahu vydati, pokud nenastaly nové změny rozhodné důležitosti (rozh. spr. s. ze dne 13. května 1881 č. 1097). Jedná-li se o veřejný zájem, jest oprávněna vyšší správní instance, z úřední své moci učiniti příslušné kroky, jestliže podřízený úřad nesprávně užil zákonných předpisů k ochraně veřejného zájmu vydaných (rozh. ze dne 19. června 1880 č. 1123, sb. »Budwinski« č. 807).

Příslušnost v řízení správním.

I. Příslušnost místní.

V povaze a podstatě řízení správního spočívá, že není jako v řízení civilním rozhodným pro příslušnost bydliště osoby, nýbrž místo, kde zakročiti má úřad, pokud se týká, místo, kde sluší předsevzítí dotýčný úřední úkon. Všeobecné zásady nelze ovšem vytknouti a jest přirozeno, že tam, kde má býti předmětem úředního úkonu toliko pobyt jisté osoby, jako ku př. při postrku, rozhodným jest pro příslušnost domicil, pokud se týká, pobyt dotýčné osoby.

II. Příslušnost věcná.

V rakouském právu správním není ani ve příčině příslušnosti věcné přesných norem. Jednotlivé body jsou tu a tam obsaženy jen v úředních instrukcích a prováděcích nařízeních. Vzhledem k nemalé rozmanitosti v oboru zákonodárství správního lze v článku tomto, pokud jde o ustanovení příslušnosti se týkající, dotknouti se jen v hlavním různých správních zákonů.

O příslušnosti ve věcech vodního práva viz tento článek; o příslušnosti ve věcech živnostenských viz čl. »Živnosti« a »Dozorci živnostenští«. V právu horním pojednávají články »Úřady horní«, »Soudy horní«, »Policie horní«, jakož i zvláštní články o ustanoveních příslušnosti se dotýkajících. Co do stavebnictví viz čl. »Úřady stavební« (Viz též články »Pych polní, Právo lesní, Policie lesní, Silnice a cesty, Nadace, Právo soukromé a veřejné, Spory o příslušnost [kompetenční]« atd.).